Καθημ. 17 Ιουνίου

Τελική ἀναμέτρηση τῶν ἀντιτιθεμένων τάσεων τοῦ ΠΑΣΟΚ

ΜΕ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.

Γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ὁ πρόεδρος τοῦ ΠΑ. ΣΟ.Κ. κ. Α. Παπανδρέου φαίνεται νὰ καταφεύγει στὴν ὑστατη λύση τῆς ἐκτροπῆς ἀπὸ τὶς δημοκρατικὲς διαδικασίες προκειμένου νὰ τιθασεύσει μία εσωκομματικὴ ανταρσία. Ἡ πιὸ σωστὰ νὰ υποτάξει ἕνα δικό του δημιούργημα: Τὸν πανίσχυρο κομματικὸ μηχανισμὸ τοῦ ΠΑΣΟΚ, ο οποίος, αφού κατέλυσε τὴν ισχὺ καὶ τὸ κύρος τῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδας τοῦ κόμματος, έφθασε στὸ σημείο νὰ αμφισβητήσει καὶ τὴν προσήλωση τοῦ κ. Παπανδρέου στὶς διακηρυγμένες ιδεολογικὲς καὶ καταστατικὲς αρχὲς τοῦ κινήματος καὶ νὰ αντιταχθεῖ σὲ ορισμένους πολιτικοὺς ελιγμούς, ποὺ ο ἴδιος θεώρησε τὴν στιγμὴ αυτὴ σκόπιμους ἢ καὶ αναγκαίους. Οι περισσότεροι πολιτικοὶ παρατηρητὲς συμφωνοῦν στὴν διαπίστωση ὁτι η τρίτη —στὸ διάστημα τῆς τελευταίας 5ετίας— εσωκομματικὴ κρίση στὸ ΠΑ. ΣΟ.Κ. είναι καὶ η πλέον κρίσιμη γιὰ τὴν μελλοντικὴ πορεία τοῦ κόμματος. Καὶ αυτὸ διότι είναι η πρώτη φορὰ ποὺ τὸ επίκεντρο τῆς κρίσεως εντοπίζεται σὲ ιδεολογικὸ θέμα υψίστης σημασίας. Δηλαδὴ στὸ θέμα τῆς εντάξεως τῆς χώρας μας στὴν ΕΟΚ, τὸ οποίο, σύμφωνα μὲ ὅλες τὶς ενδείξεις, θὰ εξακολουθήσει νὰ διαδραματίζει πρωταρχικὸ ρόλο καὶ νὰ επηρεάζει τὶς εσωτερικὲς πολιτικὲς μας εξελίξεις καὶ κατὰ τὴν επόμενη —τουλάχιστον— διετία.

Πέραν απὸ κάθε διάψευση ἡ επιφανειακὴ καὶ πρόσκαιρη σκλήρυνση τοῦ ΠΑΣΟΚ στὸ θέμα τῆς Ε. Ο.Κ., θεωρεῖται βέβαιον ὁτι ο κ. Παπανδρέου αναζητεῖ τρόπους νὰ απαγκιστρωθεῖ απὸ τὶς ακραίες θέσεις, στὶς οποίες είχε προωθηθεῖ πρὸ 4ετίας. Στὴν προσπάθειά του ὅμως αυτὴ διαπιστώνει ὁτι, ενῶ η κατάληψη τῶν προωθημένων αντιευρωπαϊκῶν θέσεων ἦταν ευχερὴς καὶ ἴσως σὲ πρώτη φάση κομματικὰ επωφελής, η εγκατάλειψή τους είναι δυσχερὴς καὶ θὰ προκαλέσει πιθανότατα πολιτικὲς απώλειες.

Απὸ τὴν μιὰ πλευρὰ δὲν υπάρχει αμφιβολία ὁτι τὰ ἄλλα κόμματα θὰ σπεύσουν νὰ εκμεταλλευθοῦν πολιτικὰ τὴν παλινωδία τοῦ ΠΑΣΟΚ, ενῶ ταυτόχρονα η προσπάθεια αναδιπλώσεως συναντᾶ καὶ εσωκομματικὲς αντιδράσεις.

Οι διάφορες ιδεολογικὲς καὶ πολιτικὲς τάσεις ποὺ ενυπάρχουν σὲ λανθάνουσα κατάσταση πάντοτε στὸ ΠΑΣΟΚ, έχουν σήμερα σχηματοποιηθεῖ σὲ δύο αντιμέτωπες παρατάξεις. Στὴν ομάδα τῶν 93 βουλευτῶν καὶ στὴν εξωκοινοβουλευτικὴ στελέχωση τοῦ κόμματος.

Η κοινοβουλευτικὴ ομάδα θεωρεῖται ὁτι εκφράζει χονδρικὰ τὶς μετριοπαθέστερες τάσεις. (Αναθεώρηση τῶν αντιευρωπαϊκῶν θέσεων, προώθηση τοῦ πολιτικοῦ ανοίγματος πρὸς τὸ Κέντρο, καθιέρωση δημοκρατικῶν διαδικασιῶν στὸ κόμμα, αποκατάσταση τοῦ κύρους καὶ τῆς ισχύος τῶν βουλευτῶν στοὺς κόλπους τοῦ κομματικοῦ μηχανισμοῦ). Αντίθετα τὰ εξωκοινοβουλευτικὰ στελέχη εμμένουν μὲ φανατισμὸ στὶς αρχικὲς θέσεις τοῦ ΠΑΣΟΚ έναντι τῆς ΕΟΚ, αντιτάσσονται σθεναρὰ στὴν προσχώρηση κεντρώων στελεχῶν, τὰ οποία θεωροῦν ὁτι αλλοιώνουν τὴν ιδεολογικὴ φυσιογνωμία τοῦ κινήματος, προασπίζονται τὸ σημερινὸ καθεστὼς υποταγῆς τῆς κοινοβουλευτικῆς ομάδος στὸν κομματικὸ μηχανισμὸ καὶ αγωνίζονται γιὰ τὴν διατήρηση τῆς σημερινῆς οργανωτικῆς δομῆς καὶ λειτουργίας τοῦ ΠΑΣΟΚ.

Η διάσταση αυτὴ δὲν σημαίνει ασφαλῶς ὁτι έχει επέλθει καὶ ἕνας απόλυτος διαχωρισμὸς τῶν αντιτιθεμένων τάσεων. Ἔτσι πιθανότατα στὴν κοινοβουλευτικὴ ομάδα υπάρχουν, π.χ., υποστηρικτὲς τῆς αρχικῆς αδιάλλακτης πολιτικῆς έναντι τῆς ΕΟΚ, ὅπως καὶ μεταξὺ τῶν εξωκοινοβουλευτικῶν στελεχῶν πολλοὶ θεωροῦνται ευρωπαϊστές.

Αυτὸ συμβαίνει διότι μέχρι στιγμῆς η κρίση έχει εντοπισθεῖ σ' ἕνα αγώνα αλληλοεξουδετερώσεως μεταξὺ τῶν δύο παρατάξεων, ενῶ τὰ πραγματικὰ αἴτια, είτε συγκαλύπτονται στὴ φάση αυτὴ εκ μέρους τῆς ηγεσίας, είτε παραμένουν ακόμη γιὰ τοὺς πολλοὺς συγκεχυμένα.

ΑΝΕΠΙΘΥΜΗΤΟΣ ΓΙΓΑΝΤΙΣΜΟΣ

Ειδικότερα, σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη τῶν κομματικῶν αντιπάλων τοῦ ΠΑΣΟΚ, ο κ. Παπανδρέου υφίσταται σήμερα τὶς συνέπειες ενὸς πολιτικοῦ σφάλματος ποὺ διέπραξε τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1977. Φοβούμενος τότε τὸν αιφνίδιο αριθμητικὸ γιγαντισμὸ τῆς κοινοβουλευτικῆς του ομάδας —απὸ τοὺς 15 βουλευτὲς τοῦ 1974 τὸ ΠΑΣΟΚ βρέθηκε μὲ 93 τὸν Νοέμβριο τοῦ 1977— θέλησε νὰ περιορίσει τὴν ισχὺ καὶ τὸ κύρος τῶν εκπροσώπων τοῦ λαοῦ, θέτοντας τοὺς βουλευτές του υπὸ τὸν απόλυτο έλεγχο τοῦ κομματικοῦ μηχανισμοῦ.

Κατὰ τὸ διάστημα ποὺ διέρρευσε, ὅμως, αποδείχθηκε ὁτι η απόφασή του εκείνη είχε ὡς αποτέλεσμα νὰ διογκωθεῖ ανεπιθύμητα η ισχὺς τοῦ κομματικοῦ κατεστημένου. Μιὰ σειρὰ απὸ επεισόδια κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνες κατέδειξαν ὁτι η υπερίσχυση τοῦ κομματικοῦ μηχανισμοῦ εξελίχθηκε σὲ κατάσταση απαράδεκτης υποτελείας γιὰ τοὺς 93 βουλευτὲς τοῦ ΠΑΣΟΚ, γεγονὸς ποὺ έθιγε ὄχι μόνο τοὺς ἰδίους, αλλὰ καὶ γενικότερα τὸ βουλευτικὸ αξίωμα καὶ κατ' επέκταση τὸ Κοινοβούλιο, ποὺ αποτελεῖ τὴν έκφραση τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας.

ΒΑΛΛΕΤΑΙ Ο κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Ὅταν τὸ βελτενεκὲς τῆς κριτικῆς καὶ τοῦ ελέγχου επιμηκύνθηκε πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς ηγεσίας, ο κ. Παπανδρέου κατάλαβε ὁτι έπρεπε νὰ επέμβει. Ὄχι βέβαια διότι μὲ τὴ σημερινὴ δομὴ καὶ τὴν οργάνωση τοῦ ΠΑΣΟΚ ἦταν δυνατὸν νὰ κλογισθεῖ, ἡ ἔστω νὰ αμφισβητηθεῖ η κυριαρχική του θέση. Απλῶς ο κ. Παπανδρέου έκρινε, προφανῶς, ὁτι σὲ πρώτη φάση πρέπει νὰ επιβάλει αυστηρὴ εσωκομματικὴ πειθαρχία, προκειμένου στὴ συνέχεια νὰ αξιώσει μιὰ νέα ενλευκὼ εξουσιοδότηση, η οποία θὰ τοῦ επιτρέψει νὰ πραγματοποιήσει ἕναν «επαναπροσδιορισμὸ» τῶν ιδεολογικῶν αρχῶν τοῦ κινήματος —μὲ τὴν μορφὴ πιθανότατα τῆς «ορθῆς ερμηνείας» τῶν αρχικῶν θέσεων— καὶ θὰ τοῦ εξασφαλίσει πλήρη ευχέρεια ελιγμῶν καὶ τακτικῆς.

Ενῶ ὅμως μέχρι τοῦ σημείου αυτοῦ οι εκτιμήσεις τῶν πολιτικῶν παρατηρητῶν ὅσον αφορᾶ τὶς εξελίξεις στὸ ΠΑΣΟΚ περίπου συμπίπτουν, στὴν συνέχεια οι προβλέψεις καὶ οι γνώμες γιὰ τὶς επόμενες φάσεις, διχάζονται.

Οι δύο απόψεις ποὺ επικρατοῦν ὅσον αφορᾶ τὶς πραγματικὲς προθέσεις τοῦ κ. Παπανδρέου, καίτοι διαφέρουν μεταξύ τους, εντούτοις δὲν συγκρούονται ούτε αλληλοαναιροῦνται.

Κατὰ τὴν πρώτη καὶ λιγότερο διαδεδομένη άποψη, ο πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ δὲν έχει ακόμη απόλυτα κρυσταλλώσει τὰ μελλοντικά του σχέδια, τὰ οποία θὰ εξαρτηθοῦν τόσο απὸ τὴν έκβαση τῆς βαθύτητας τῆς κρίσεως, η οποία ενδημεῖ στὸ κόμμα του, ὅσο καὶ απὸ τὴν επόμενη πολιτικὴ κίνηση τοῦ κ. Καραμανλῆ.

Μὲ ἄλλους λόγους, κατὰ τὴν ἰδια άποψη, η σημερινὴ στάση ηπιότητας, ποὺ τηρεῖ τὸ ΠΑΣΟΚ δυνατὸν νὰ υπαγορεύεται καὶ απὸ λόγους ανάγκης (αντιμετώπιση τῆς εσωτερικῆς αναταραχῆς) αλλὰ καὶ απὸ λόγους σκοπιμότητας.

Ως πρὸς τὴν τελευταία αυτὴ εκδοχὴ διατυπώνεται η υποψία μήπως ο κ. Παπανδρέου μὲ τὴν παράταση μιᾶς διακομματικῆς εκεχειρίας καὶ τὴν απατηλὴ εικόνα τῆς πολιτικῆς ηρεμίας, επιδιώκει νὰ προτρέψει έμμεσα τὸν κ. Καραμανλῆ πρὸς τὴν προεδρία τῆς Δημοκρατίας, χωρὶς νὰ έχει τὴν πρόθεση οποιασδήποτε στροφῆς στὸ θέμα τῆς ΕΟΚ.

ΔΙΑΦΩΝΕΙ Η ΒΑΣΗ

Σύμφωνα μὲ τὴν δεύτερη καὶ επικρατέστερη άποψη, ο πρόεδρος τοῦ ΠΑΣΟΚ έχει πεισθεῖ γιὰ μιὰ ουσιαστικὴ αναθεώρηση τῶν θέσεών του στὸ θέμα τῆς ΕΟΚ. Στὴν απόφασή του αυτὴ οδηγήθηκε απὸ τὴν διαπίστωση ὁτι η μέχρι σήμερα αντιευρωπαϊκή του πολιτικὴ ὄχι μόνον δὲν είχε ευρύτερη απήχηση, αλλὰ ἤδη μεταβάλλεται σὲ απροσπέλαστο εμπόδιο, στὸν δρόμο τοῦ ΠΑΣΟΚ πρὸς τὴν εξουσία.

Τὸ μήνυμα αυτὸ είναι σαφέστατο τόσο απὸ τὴν επαφὴ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν στελεχῶν τοῦ κόμματος μὲ τὸ εκλογικὸ σῶμα, όσο καὶ απὸ σφυγμομετρήσεις τοῦ αντιπολιτευόμενου Τύπου ποὺ κατέδειξαν ὁτι η εκλογικὴ βάση τοῦ ΠΑΣΟΚ δὲν εγκρίνει τὶς αντιευρωπαϊκὲς του θέσεις.

Στὶς δυσμενεῖς γιὰ τὸ κόμμα τῆς αξιωματικῆς αντιπολιτεύσεως διαπιστώσεις πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ δύο ακόμη στοιχεία. Πρῶτον η βαθύτατη τόσον απήχηση ποὺ προκάλεσε στὸν ελληνικὸ λαὸ η υπογραφὴ τῆς συμφωνίας εντάξεως καὶ η συνειδητοποίηση τῆς θέσεως ποὺ καταλαμβάνει ὡς ισότιμο μέλος σ' ἕναν ὁμιλο ισχυρῶν καὶ προηγμένων χωρῶν. Καὶ δεύτερον η έμπρακτη διάψευση ολόκληρου τοῦ πλέγματος τῆς αντιευρωπαϊκῆς επιχειρηματολογίας τοῦ ΠΑΣΟΚ, ποὺ προέβλεψε ὁτι μὲ αντάλλαγμα τὴν ένταξη, η Κυβέρνηση θὰ υπέκυπτε στὴν πίεση τοῦ ΝΑΤΟ γιὰ ἄνευ ὅρων επιστροφὴ στὸ στρατιωτικὸ σκέλος, θὰ προέβαινε σὲ εθνικὲς παραχωρήσεις έναντι τῆς Τουρκίας καὶ γενικὰ θὰ καθιστοῦσε τὴν χώρα ευάλωτη σὲ κάθε είδους εκβιασμὸ ἢ απειλή.

Ιδιαίτερα οι δύο τελευταῖες διαπιστώσεις παρατηροῦν τώρα παράγοντες τῆς «Ν.Δ.», δὲν παρέχουν στὸν κ. Παπανδρέου τὴν ευχέρεια μιᾶς σιωπηρᾶς καὶ «διακριτικῆς» στροφῆς στὸ θέμα τῆς Ε. Ο.Κ., αλλὰ ενδεχομένως θὰ τὸν υποχρεώσουν σὲ μιὰ δημόσια καὶ δεσμευτικὴ δήλωση αποκηρύξεως τῶν παλαιῶν του θέσεων.

Μὲ ἄλλους λόγους οι παράγοντες αυτοὶ υπονοοῦν σαφῶς ὁτι στὴν περίπτωση ποὺ τὸ ΠΑΣΟΚ θεωρήσει σκόπιμο στὸ μέλλον νὰ τηρήσει μιὰ επαμφοτερίζουσα πολιτικὴ ὡς πρὸς τὴν ΕΟΚ, η «Ν. Δ.» θὰ είναι εκείνη ποὺ θὰ διατηρήσει ανοικτὸ τὸ θέμα, προκαλῶντας τὸν κ. Παπανδρέου νὰ ανανεώσει ἢ νὰ αποκηρύξει τὴν εξαγγελία περὶ διενεργείας δημοψηφίσματος καὶ νὰ προσδιορίσει επακριβῶς, τὴν θέση του στὸ ζωτικὸ αυτὸ ζήτημα. Η απειλὴ αφορᾶ σαφῶς τὴν προσπάθεια εισόδου τοῦ ΠΑΣΟΚ στὸν κεντρώο χῶρο, καθὼς καὶ τὴν διείσδυση ποὺ πέτυχε τὸ κόμμα αυτὸ στὸν αγροτικὸ πληθυσμὸ κατὰ τὶς τελευταῖες εκλογές. Δηλαδὴ τὸ ΠΑΣΟΚ προειδοποιεῖται σαφῶς ὁτι γιὰ νὰ διεκδικήσει στὶς προσεχεῖς εκλογὲς κάποια παρουσία στοὺς εκλογικοὺς αυτοὺς χώρους θὰ υποχρεωθεῖ νὰ επιδείξει γνήσιους φιλοευρωπαϊκοὺς τίτλους.

Ἀνάλυση

ΤΟΥ ΣΤΑΜΟΥ ΖΟΥΛΑ